

Այլ Ասադովին վարկաբեկելու քարոզարշավը աշխարհաքաղաքական փոփոխությունների համատեքստում

ԱՌՎԱԿ կենտրոնի մեկնաբանությունը, 22.05.2026¹

Անուրագիա

ԱՌՎԱԿ-ը դիտարկում է Ադրբեջանի իշխանական համակարգում առկա քաղաքական լարվածությունը, որն արտահայտվել է վարչապետ Այլ Ասադովի դեմ լրատվական արշավում (2026 թ. ապրիլից): Ուսումնասիրվում են նախագահ Իլիամ Ալիևի նախաձեռնած վարկաբեկման դրդապատճառներն ու նպատակները: Վերլուծվում են ներկյանային պայքարի, տնտեսության նկատմամբ ուղղակի վերահսկողության հաստատման, իշխանության տարանջման նախապատրաստման և կոռուպցիայի գործոնի դերի մասին վարկածները: Եզրակացվում է, որ քարոզարշավն Ի. Ալիևի ռազմավարական համադրության մի մասն է՝ ուղղված ԵՄ-ի ու ԱՄՆ-ի հետ ռազմավարական գործընկերության նոր փուլի շրջանակներում սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամի պատասխանատվության փոփոխմանը և արևմտյան գործընկերների պայմանների կատարմանը, ինչը մեծ հավանականությամբ կհանգեցնի Ա. Ասադովի հրաժարականին:

Բանալի բառեր. Ադրբեջան, Իլիամ Ալիև, Այլ Ասադով, Ռամիզ Մեիթիև, ներվերնախավային հակամարտություն, կոռուպցիա, իշխանության տարանջում, սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամ, աշխարհաքաղաքականություն, Արևմուտք:

1. Ընթացիկ քաղաքական լարվածության համատեքստը և «մեիթիևցիների գործի» նախադեպը

Ադրբեջանում արձանագրվում են ներիշխանական փոխդասավորության հերթական ապակայունացման ցուցիչներ՝ իրենց էությամբ նման 2025 թ. գործընթացներին, որոնք զարգանում էին, այսպես կոչված, «մեիթիևցիների գործի» շրջանակներում:

Նշված ժամանակաշրջանում իրավապահ մարմինների կողմից հանրությանը տեղեկատվություն էր ներկայացվել առ այն, թե Ադրբեջանի նախագահի աշխատակազմի նախկին ղեկավար Ռամիզ Մեիթիևը, որը երկար ժամանակ եղել է իշխանական հիերարխիայի կենտրոնական տարրը, ենթադրաբար պետական հեղաշրջման փորձ է նախաձեռնել, ձգտելով հարաբերությունները համակարգել արտաքին սուբյեկտների հետ՝ հանձինս ՌԴ ռազմաքաղաքական կառույցների: Այս մեղադրանքների արդյունքում 2025 թ. հոկտեմբերին Ռ. Մեիթիևը տնային կալանքի է ենթարկվել, մինչդեռ դավադրության ենթադրյալ մասնակիցները տեղափոխվել են քննչական մեկուսարաններ: Հարկ է նշել, որ հետապնդման պահին նախկին «գործ կարդինալն» այլևս պաշտոնապես պետական լիազորություններ չունեն՝ պետության ղեկավարի ճնշման ներքո 2022 թ. լքելով Ադրբեջանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահի պաշտոնը: Այնուամենայնիվ, «մեիթիևցիների գործը» զգալի արձագանք է առաջացրել՝ պայմանավորված ներքաղաքական շարժընթացի վրա աշխատակազմի նախկին ղեկավարի ունեցած ազդեցության ծավալներով:

Փորձագիտական վերլուծությունը Ռ. Մեիթիևի շնորհագրկումը բնութագրում է որպես ազդեցության վերաբաշխման համար վերնախավային խմբերի պայքարի դրսևորում: Այդ

¹ Նյութի բնօրինակը (ռուս.) հրապարակվել է մեր կայքէջում 20.06.2026 թ.:

գործընթացները դիտարկվել են ադրբեջանա-ռուսական հարաբերություններում համակարգային ճգնաժամի հետ փոխկապակցվածության մեջ: 2026 թ. սկզբին գործի քննարկման ինտենսիվությունը նվազել էր, ինչը որպես կայունացման նշան էր մեկնաբանվում: Սակայն Բաքվից ստացվող հրատապ տեղեկությունները վկայում են լարվածության նոր շրջանի պատճառահետևանքային կապի մասին:

2. Վարկաբեկիչ քարոզարշավն ընդդեմ վարչապետ Ալի Ասադովի

2026 թ. ապրիլի վերջից պետության վերահսկողության տակ գտնվող լրատվամիջոցներում սկսվել է վարչապետ Ալի Ասադովի նկատմամբ վարկաբեկիչ տեղեկություններ պարունակող նյութերի սփռումը: Հրապարակումները սևեռվում են կառավարման ոչ իրավաչափ մեթոդների և ներապարատային ինտրիգների մեջ տվյալ պաշտոնյայի ներգրավվածության վրա: Տեղեկատվական արշավում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ասադովի բիզնես ակտիվների նկարագրությունը, որոնք ներառում են անշարժ գույք, հյուրանոցային և ռեստորանային բիզնես: Հայտարարվում է վարչապետի այլ գաղտնի ակտիվների բացահայտման ուղղությամբ հետաքննությունները շարունակելու մտադրությունը:

3. Վարկաբեկման դրդապատճառների վերաբերյալ վարկածների վերլուծությունը

Լրատվական խոսույթում ընդգծվում է պետական ծառայողի պաշտոնական եկամուտների և կուտակված կապիտալի ծավալի միջև անհամաձայնությունը, ինչը ներկայացվում է որպես նախագահ Ի. Ալիևի հակակոռուպցիոն քաղաքականության շրջանակներում ստուգում անցկացնելու հիմք:

Անկախ փորձագիտական հանրությունն ու ընդդիմադիր շրջանակները համակարծիք են, որ այս հրապարակումներն արտոնված բնույթ են կրում: Ի. Ալիևի նպատակադրման վերաբերյալ առանձնանում են մի քանի վարկածներ:

Վերլուծաբանների մի մասը ենթադրում է ֆինանսական հոսքերի նկատմամբ անմիջական վերահսկողություն ապահովելու նպատակով վարչապետի պաշտոնն ընտանիքի անդամին փոխանցելու մտադրություն՝ որպես հնարավոր իրավահաջորդ նշելով Հեյդար Ալիև-կրտսերին: Մյուսները քարոզարշավը դիտարկում են որպես կոռուպցիայի դեմ պայքարի ցուցադրանք, որի նպատակն է նվազեցնել սոցիալական դժգոհությունը՝ առանց պաշտոնյայի անհապաղ հրաժարականի պարտադիր պայմանի: Կա նաև վարկած, որ իշխող ընտանիքը դժգոհ է բարձրագույն աստիճանավորների համար սահմանված գաղտնի հարստացման «չափաքանակների» խախտումից, ինչը վնասում է պետության ղեկավարի հեղինակությանը:

4. Վարչապետի պաշտոնը Հեյդար Ալիև-կրտսերին հանձնելու վարկածի քննադատական գնահատականը

Կանխատեսումների փոփոխականությունը պայմանավորված է որոշումների ընդունման համակարգի՝ Ալիևների ընտանիքի շահերից բխող փակ վիճակով: Վարչապետի պաշտոնում

Հեյդար Ալիև-կրտսերի նշանակման վարկածը ներկայացվում է որպես վիճարկելի և շատ առումներով արտացոլում է իշխանության կենտրոնացման գործընթացների զգացմունքային ընկալումը հասարակության շրջանում: Վերլուծական հարթությունում այս սցենարն իրականացման ցածր հավանականություն ունի:

Ադրբեջանի վարչապետի գործառույթը, Սահմանադրության համաձայն, առավելապես տեխնոկրատական բնույթ է կրում և ենթադրում է պատասխանատվություն ֆինանսատնտեսական բլոկի համար՝ սահմանափակ քաղաքական ազդեցության պայմաններում: Այս դիրքորոշումը լավագույն տարբերակը չէ ներունակ ժառանգորդի հրապարակային քաղաքական կարիերան սկսելու համար: Բացի այդ, մի շարք գործոններով, ներառյալ առողջական վիճակը և անհատականության բնութագրերը, որդուն իշխանության տարանցման գաղափարը, հավանաբար, չեղյալ է հայտարարվել: Հետևաբար, Ասադովին կրտսեր Ալիևով փոխարինումը բավարար փաստարկում չունի:

5. Անտրամաբանական վարկածներ տնտեսության նկատմամբ լիակատար վերահսկողություն հաստատելու ցանկության մասին

Ասադովին հանուն տնտեսության նկատմամբ լիակատար վերահսկողության հաստատման հեռացնելու ենթադրությունը նույնպես թույլ հիմնավորված է թվում: Ալի Ասադովը, լինելով նախագահական վարչակազմի կողմից առաջ քաշված գործիչ, բնութագրվում է քաղաքական հավակնությունների բացակայությամբ և բարեհաճության բարձր աստիճանով: Նրա պաշտոնավարումն ապահովում է բարձրագույն ղեկավարության անմիջական միջամտությունը տնտեսական գործընթացներին, ինչը նրա անձն առավելագույնս հարմար է դարձնում իշխող ընտանիքի համար:

6. Ալի Ասադովին հեռացնելու հավանական սցենարն ու մեխանիզմները

Տեղեկատվական հարձակման ծավալները և վարչապետի բիզնես-կայսրության մասին տվյալների հրապարակումը քիչ հավանական են դարձնում նրա պաշտոնավարումը: Նման բացահայտումներից հետո հեռացման միջոցների բացակայությունը հասարակության կողմից կարող էր մեկնաբանվել որպես կոռուպցիայի ուղղակի հովանավորություն պետական բարձրագույն մակարդակում:

Առավել հավանական սցենարն իրավիճակը հրաժարականի հասցնելն է: Ընդ որում՝ պաշտոնական շարժառիթը կարող է լինել ոչ թե կոռուպցիան, այլ հակապետական գործունեության մեղադրանքները: Այս համատեքստում նկատվում է նմանակությունը Ռամիզ Մեթիբեկին, ում հրաժարականն ուղեկցվել է նաև կոռուպցիոն բացահայտումներով, որոնք 2025 թ. անցել են պետական դավաճանության և հեղաշրջման նախապատրաստման մեղադրանքների հարթություն:

Մի շարք անուղղակի գործոններ մատնանշում են քաղաքական մեղադրանքների նախապատրաստումը: Վարկաբեկիչ նյութերում Ասադովին վերագրվում է Ռամիզ

Մեիթիկին և Ալի Հասանովին բնորոշ ինտրիգների մեթոդների կիրառումը: «Մեիթիկյան դավադրության» մասնակիցների համատեքստում Ասադովի հիշատակումը վկայում է հետագա քաղաքական հետապնդման համար գաղափարական հենքի ձևավորման մասին:

7. Կադրային որոշումների աշխարհաքաղաքական պատճառները և ներքին խնդիրները

Ասադովին պաշտոնանկ անելու ծրագիրը հիմնված է երկու առանցքային դրդապատճառների վրա: Նախ, սոցիալ-տնտեսական լճացման պատասխանատվությունը գործադիր իշխանության վրա դնելու ցանկության վրա: Երկրորդ, ԵՄ-ի և ԱՄՆ-ի հետ Ադրբեջանի ռազմավարական գործընկերության փուլին անցնելու մտադրության վրա: Այս գործընթացը, որը պայմանավորված է հանրապետության լոգիստիկ և էներգետիկ պաշարների նկատմամբ Արևմուտքի հետաքրքրությամբ, պահանջում է կառավարման համակարգի արդիականացում և կադրային թարմացում:

«Միջին ուղու» նախագծում հաբի դերի և ՌԴ-ի ու ԻԻՀ-ի միջև բուֆերային տարածքի վերաբերյալ Բաքվի հավակնությունները ենթադրում են ինտեգրում արևմտյան աշխարհատնտեսական ծրագրերում, ինչն անհամատեղելի է կառավարման հնացած մոդելների հետ: Չնայած վերջին տասնամյակի բարեփոխումների հռչակագրային բնույթին, կլանային կառուցվածքը և կոռուպցիոն մեխանիզմները շարունակում են մնալ որոշիչ գործոններ: Հին բյուրոկրատիայի շահերը, որին պատկանում է Ասադովը, խոչընդոտ են հանդիսանում համակարգի բովանդակային վերակազմավորման համար:

Ալի Ասադովն ինքնին ներկայանում է որպես հին վերնախավերի բնորոշ ներկայացուցիչ, որի գործառույթն էր պահպանել հավասարակշռությունը մրցակից կլանների միջև՝ նախագահի կողմից սահմանված փոխդասավորության շրջանակներում:

Վարչապետի նկատմամբ դիրքորոշման արմատականացումը, հավանաբար, պայմանավորված է կառավարության տնտեսական բլոկը վերաձևավորելու արևմտյան գործընկերների պահանջներով: Կլանային կոռուպցիոն սխեմաներ կիրառող գործիչների հեղինակությունը խոչընդոտում է Արևմուտքի հետ արդյունավետ ռազմավարական փոխգործակցությանը, որը ենթադրում է ծավալային ֆինանսական հոսքերի կառավարում:

8. Սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամը՝ որպես քաղաքական զտումների երկակի բնույթի հարմարանք

Ասադովի անձի գոհաբերությունը նախագահին թույլ է տալիս լիցքաթափել հասարակության բողոքական ներուժը՝ վարչապետի վրա դնելով հետպատերազմյան շրջանի սոցիալ-տնտեսական ոլորտում ծախողումների պատասխանատվությունը:

Այս ռազմավարությունը բազմիցս կիրառվել է Ի. Ալիևի կողմից: Տիպային սցենարը ներառում է շնորհագրկման, հակակոռուպցիոն բացահայտումների, պաշտոնանկության

և դրան հաջորդող քրեական հետապնդման փուլեր՝ պետական դավաճանության հնարավոր մեղադրանքներով:

Որպես նախադեպեր պետք է նշել Ալի Ինսանովի (2005 թ.), Ջահանգիր Հաջիևի (2015 թ.), Էլդար Մահմուդովի (2015 թ.) և Ջիա Մամեդովի (2016 թ.) գործերը, ինչպես նաև Ռամիզ Մեթիևի հետապնդումը, որը շարունակվում է 2025 թվականից:

Չնայած այն հանգամանքին, որ տվյալ անձանց բիզնես ակտիվները ձևավորվել են համակարգի շրջանակներում, դրանց պաշտոնազրկումը հիմնավորվել է որպես կոռուպցիայի դեմ պայքարի դրսևորում: Դա իշխանությանը թույլ էր տալիս տարանջատվել բացասական գործընթացներից և նվազեցնել սոցիալական լարվածությունը:

Ընթացիկ պայմաններում Ադրբեջանում սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամը հասել է կրիտիկական մակարդակի: Պետության պաշարներն ուղղվում են ռազմաքաղաքական դիրքերի ամրապնդմանը և «*դարաձքների վերականգնման*» ծրագրին, ինչը հանգեցնում է սոցիալական ծախսերի կրճատմանը: Արձանագրվում է հանրային դժգոհություն «*Նարաբադի վերականգնման*» համար հատկացվող միջոցների անարդյունավետ ծախսման կապակցությամբ:

2025 թ. տնտեսական ցուցանիշները ցույց են տալիս աճի տեմպերի դանդաղում (1,4%՝ 2024 թ. 4,1%-ի դիմաց): Ածխաջրածինների արդյունահանման անկումը և էներգակիրների սակագների աճը հանգեցրել են մի շարք արդյունաբերական ձեռնարկությունների փակման և գործազրկության աճի՝ սոցիալական հաստատությունների ցանցի կրճատման համապատկերում: Այս համատեքստում Ասադովի շնորհազրկումը համակարգային ձախողումների համար պատասխանատու գտնելու անհրաժեշտության տրամաբանական հետևանք է: Տեխնոկրատի կարգավիճակը նրան հարմար գործիչ է դարձնում հանրային դժգոհությունը վերահղելու համար:

9. Եզրակացություն և կանխատեսում

Ալի Ասադովին հեռացնելու որոշումը վերջնական է և կանխարգելիչ միջոց է սոցիալական լարվածության աճի դեմ: Այս սցենարի իրագործումն սպասվում է Հայաստանում խորհրդարանական ընտրություններից և արտաքին իրավիճակի կայունացումից հետո: Իրավահաջորդի ընտրությունը կախված կլինի պետության արտաքին քաղաքական ուղեգծից, ընդ որում՝ որակյալ և միաժամանակ բարեհաճ կադրերի պակասը, որոնք պատրաստ են պատասխանատվություն ստանձնել ճգնաժամային իրավիճակի համար, հաշվի առնելով մի շարք նախկին բարձրաստիճան պաշտոնյաների ճակատագրերը, էական մարտահրավեր է մնում գործող վարչակարգի համար: